RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888. Andra Kammaren. N:o 45.

Lördagen den 28 April.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagaf, att, enligt i sådant afseende vid hållet talmanssammanträde fattadt beslut, gemensamma omröstningar öfver de voteringspropositioner, som derförinnan kunde varda af båda kamrarne godkända, komme att anställas i kamrarnes sammanträden fredagen den 4 och lördagen den 5 instundande maj.

§ 2.

Vidare tillkännagaf herr talmannen, att herr Stjernspetz låtit anmäla, det han af opasslighet vore hindrad att bevista dagens sammanträde.

§ 3.

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m.

Till kammarens afgörande förelåg nu Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10 (i samlingen n:o 26), i anledning af väckt fråga om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen och ändring i derom gällande bestämmelser.

Uti en inom Andra Kammaren väckt motion (n:o 168) hade herr *Olof Jonsson* i Hof, med hvilken 19 af kammarens ledamöter instämt, föreslagit, att »Riksdagen behagade i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes:

a) utreda huru vida icke alla de ecklesiastika boställena, som, enligt jordeböckerna före den år 1689 verkstälda omföringen, voro upptagna för »skatte», äfvensom de, hvilka derefter kunna på grund af vare sig jordeboken eller andra handlingar antagas vara af församlingar upplåtna till boställen eller anslagna till löneförbättring, borde i afseende på disponerandet af den skogsafkastning, som härefter utfaller på dessa boställen, varda hänförda till sådana boställen, som anses utgöra församlingens enskilda egendom;

b) undersöka huru vida icke ett generelt stadgande om fördelning af skogsafkastningen emellan pastor och församlingen från dylika af församlingen anordnade boställen vore lämpligt.»

Utskottet hemstälde emellertid, att motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda.

Efter ärendets föredragning anförde

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)

Herr Jonsson i Hof: Utskottet har med synnerlig välvilja behandlat det förslag, som jag tagit mig friheten att framställa, men af vissa skäl ansett, att det sätt, jag föreslagit för frågans lösning, icke vore lämpligt. Så här sent på riksdagen har jag icke heller någon illusion, att ett beslut af denna kammare i frågan, vare sig det utfaller i ena eller andra rigtningen, också kan blifva Riksdagens, emedan jag tager för gifvet, att Riksdagens återstående tid knappast räcker till för att först få frågan behandlad af ett Första Kammarens tillfälliga utskott och sedan afgjord af samma kammare. Men icke förty anser jag lämpligt att något närmare belysa frågan, än som skett i vare sig min motion eller utskottets utlåtande.

Såsom herrarne finna af betänkandet, äro de flesta kyrkoherdeboställen att anse såsom egande skattehemmans natur, framför allt den stora mängd boställen, som blifvit upplåtna åt kyrkoherdarne före reformationens införande i vårt land. Herrarne torde också finna, att jag anser den omföring i jordeböckerna, som egde rum år 1689, hafva ganska stor inverkan på frågan, huru vida ett boställe är af krono- eller skattenatur. Emellertid har vid närmare efterforskning visat sig, att omföringen endast det året icke kan tillerkännas något afgörande vitsord i detta fall, utan att nämnda omföring tvärtom egde rum framför allt under flera påföljande år från och med 1689, som jag tror var det första år, då omföring till skatte egde rum. Detta framgår tydligen af det kammarkollegiicirkulär, som är åberopadt i utskottets betänkande, men hvaraf icke citerats tillräckligt för att framställa denna situation. I detta cirkulär heter det nemligen bland annat: »Kongl. Maj:ts nådigste affattadhe förordning dett häreffter uthi Cronones Jordeböcker intet skall uthslutas hvarken lijtet eller mycket, uthan där uthinnan införas först alla adeliga Säterijer likasom det andra adelens gambla frälse, sedan alle Prästegårdar, Stomber, Cappelans och Klockarebohl samt derpå belägna torp och desse senare icke allenast för *krono* annoterade, uthan ock med sin fulla räntta upptagne blifva.» Just på grund af detta cirkulär, hvilket är fotadt på ett kongl. bref, som man dock icke kunnat igenfinna, är det som den stora mängd boställen, som dels varit uppförda såsom skatte och dels icke alls varit angifna i jordeböckerna till sin natur, under de derpå följande åren ända till år 1724 blifvit upptagna såsom krono. Nu är kändt, att Kongl. Maj:t vid behandling af frågor rörande skogsafkastning vid ecklesiastika boställen tillägger den omständigheten afgörande betydelse, om bostället är af krono- eller skattenatur. Det är sålunda för vinnande af det syftemål, som jag framhållit i min motion, af vigt att känna, huru vida det boställe, som kan vara i fråga, är att räkna till krono eller skatte. Utskottet har trott, att en utredning af denna sak skulle blifva särdeles svår, äfvensom att en del boställen skulle finnas, beträffande hvilka man alls icke skulle kunna få någon utredning, och i följd deraf ansett, att det vore bättre om alla församlingar, från hvilka skogsmedel ingå till vederbörande fonder, blefve satta i tillfälle att erhålla en större eller mindre del af skogarnes afkastning för vissa ändamål. Jag skulle

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)

i likhet med utskottet nog kunna vara med om detta, om jag trodde, att utskottets åsigt på något sätt kunde vinna framgång i Riksdagen; men jag betviflar, att den kan komma att förverkligas, ty om till en församling upplåtits ett boställe, hvarifrån betydande skogsafkastning utgår, så kan man väl tänka sig, att vederbörande icke så gerna vilja tillåta en sådan församling att uppbära denna afkastning, hvartill församlingen alls icke bidragit. Jag föreställer mig således, att det finnes mycket ringa utsigt för att vinna framgång för utskottets berörda åsigt.

Utskottet har emellertid mot de af mig anförda skälen för mitt förslag gjort åtskilliga invändningar, vid hvilka jag något vill fästa mig, framför allt vid utskottets påstående, att sättet för boställenas uppkomst icke kan hafva någon betydelse i afseende å församlingarnas rätt att disponera öfver skogsafkastningen, samt att de ecklesiastika boställena i äldre tider upplåtits utan några anspråk på delaktighet i afkastningen eller andra förbehåll och i följd deraf öfvergått att blifva kyrkans egendom. Mot detta åskådningssätt vill jag reservera mig; och jag tror icke, att församlingarna, i fall det blefve fråga om ett arfskifte mellan dem och kyrkan, skulle förlora sin eganderätt till boställena, om det kan bevisas, att dessa verkligen upplåtits af församlingarna eller enskild person derinom, ty hade kyrkan eganderätten, vore det svårt att veta, hvilken som skulle efterträda kyrkan som egare, om i en framtid statskyrkan såsom sådan upphörde. Ingalunda blefve dåvarande prester arftagare, och om ingen annan institution sattes i stället för dem, vet jag icke någon annan arftagare än församlingarna sjelfva. Jag kan således icke godkänna den satsen, att boställena blifvit kyrkans egendom, sedan de utan vilkor upplåtits af församlingarna.

En annan af utskottet gjord invändning är rigtad mot mitt yttrande, att boställets natur skulle hafva inflytande på, huru vida skogsstatens besvär och omkostnader för boställenas skötsel skulle blifva större eller mindre. Utskottet menar, att, om ett boställe har öfverflödig skogstillgång, denna, oberoende af hemmanets natur, skall frånskiljas, och skötseln deraf öfvertagas af domänstyrelsen. Den satsen kan på sätt och vis vara sann; men jag tror icke, att den i tillämpningen håller streck, emedan det förefaller temligen tydligt, att domänstyrelsen icke kan hafva något intresse af att öfvertaga förvaltningen af större eller mindre delar af en boställsskog, om församlingen och pastor helt och hållet få disponera öfver afkastningen. Jag anser således, att ett boställes natur på boställsskogens frånskiljande eller ej i förvaltningsafseende indirekt har ett ganska väsentligt inflytande här vid lag.

Utskottet erkänner det berättigade i att de församlingar, hvarifrån betydande skogsmedel ingå till presterskapets löneregleringsfond och de ecklesiastika boställenas skogsfond, böra få disponera öfver en del af de medel, som inflyta till dessa fonder, och jag är utskottet tacksam för detta uttalande. Emellertid kan man härvid tänka sig den invändningen, huru vida församlingarna hafva någon rätt att disponera öfver någon del af den i frågavarande afkastningen,

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)

och om det icke är vederbörande pastorer, som ega att uppbära densamma helt och hållet. Icke dess mindre tror jag dock, att man tryggt kan påstå, det presterskapets rättigheter icke skulle på något sätt förnärmas, om ock församlingarna finge uppbära en del af denna inkomst. Af 4 § i 1862 års förordning om allmänt ordnande af presterskapets inkomster framgår nemligen tydligt, att vid denna löneregleringen intet afseende skall fästas vid boställets skogstillgång. I denna § heter det nemligen: »Boställe, som afses att af löntagare bebos och brukas, skall till en dess verkliga värde, efter afdrag af byggnadskostnaden, motsvarande inkomst beräknas, hvarvid afseende företrädesvis bör fästas å hvad bostället anses kunna inbringa i arrende eller efter hälftenbruk.» Och när vid den tiden boställsskog icke fick användas till annat än husbehof, är det gifvet, att någon inkomst då icke kunde beräknas af skogen. Häraf kan man, såsom sagdt, sluta till, att skogen icke tagits i beräkning vid dessa löneregleringar.

Vidare säger utskottet, att de församlingar, till hvilka jag velat hänföra de till sin natur nu såsom krono uppförda, men ursprungligen till skatte bestämda boställen, redan hafva rättighet till disposition af skogsafkastningen, och att i följd deraf min framställning i det hänseendet måste anses öfverflödig. Det kan sägas både si och så om den saken, ty i den paragraf i förordningen om presternas löneregleringen, som bestämmer detta förhållande, säges endast att inkomster af denna beskaffenhet icke få dragas ifrån församlingarna och tilläggas en annan församling, men det står ingenting om, huru denna fördelning skall verkställas, om presten skall uppbära allt sjelf, eller om det skall delas mellan presten och församlingen. Och i de fall, der Kongl. Maj:t har handlagt liknande frågor, vågar jag tro, att i regeln dylika medel reserverats under domkapitlets förvaltning, och att i högst få fall församlingen fått direkt tillåtelse att begagna sig af dessa medel. Det är derför temligen ovisst, huru det skall förfaras med dessa medel, der en församling kan visa, att bostället är af angifven natur.

Öfriga punkter anser jag mig här kunna helt och hållet förbigå, när jag nu tror mig hafva vidrört det mera väsentliga i betänkandet. Då jag i början nämnde, att jag trott, att ringa förhoppning fans att under denna riksdag komma till ett fruktbringande resultat i afseende på denna fråga, så kunde man också vänta, att jag icke skulle göra något yrkande. Emellertid anser jag här vid lag ett yrkande af ganska stor vigt, på det att kammarens beslut måtte så att säga utgöra en vägledning för kommande motioner, i hvilken rigtning de böra gå, den af utskottet påpekade eller den af mig i min motion påyrkade. För att få frågan mera klar, skall jag alltså taga mig friheten att hos herr talmannen framställa det yrkande, att kammaren besluter, att Riksdagen behagade i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes:

a) utreda, huruvida icke alla de ecklesiastika boställen, som före den på grund af kammarkollegii cirkulär af den 31 augusti 1686 verkställda införingen till krono, varit i jordeböckerna upptagna för skatte, äfvensom de, hvilka derefter kunna på grund af

vare sig jordeboken eller andra handlingar antagas vara af församlingar upplåtna till boställen eller anslagna till löneförbättring, borde i afseende på disponerandet af den skogsafkastning, som härefter utfaller från dessa boställen, varda hänförda till sådana boställen, som anses utgöra församlings enskilda egendom; och

b) taga i öfvervägande, huru vida icke sådana församlingar, vare sig i allmänhet eller efter särskild ansökning, må kunna utaf den ifrån dylikt boställe utfallande skogsafkastning, utan förnärmande af presterskapets rätt, tillerkännas viss andel, till betäckande af församlingens kostnader för underhåll af byggnader å sådant boställe äfvensom andra ecklesiastika ändamål.»

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)

Genom att kammaren, som sagdt, blir satt i tillfälle att besluta mellan detta yrkande och utskottets motiverade afstyrkan, tror jag, att en god vägledning skall komma att framgå för dem, som vilja återupptaga frågan vid kommande riksdagar, och på den grund är det, som jag framstält mitt yrkande.

Jag anhåller, herr talman, om proposition på detta mitt yrkande.

Häruti förenade sig herrar *Jonsson* i Myre, *Sundström*, *Bromée*, *Jansson* i Krakerud, *Andersson* i Hasselbol och *Pehrsson* i Önnerud.

Herr Östberg yttrade: Jag har icke kunnat fullständigt uppfatta det förslag, som af motionären nu är framlagdt. Det syntes mig endast innebära en obetydlig förändring i det förslag, som af honom ursprungligen i motionen framlades. Mot det ursprungligen framstälda yrkandet har utskottet i sitt betänkande framstält åtskilliga anmärkningar, och motionären har sjelf i någon mån vidgått, att de åsigter, som han der uttalat, icke äro af den beskaffenhet, att de nu kunna vinna Riksdagens godkännande. Motionens syfte går i främsta rummet ut derpå, att, om en prestgård före 1689 var upptagen i jordeboken som skatte, den måtte anses utgöra församlingens enskilda egendom, och att till följd deraf skogsafkastningen icke måtte ingå till löneregleringsfonden och de ecklesiastika boställenas skogsfond, utan att med den skulle förfaras på det sätt, att afkastningen endast finge användas för pastor i församlingen och för församlingens egna ecklesiastika ändamål. Att alla sådana hemman, som före 1689 i jordeboken voro upptagna som skatte, verkligen voro af församlingen upplåtna till prestboställen, kan man icke gerna antaga. Ty jordeböckerna voro vid den tiden temligen ofullständiga, och jag tror icke heller att de äro tillförlitliga. I jordeböckerna funnos icke på långt när alla prestboställen upptagna, utan en mycket stor del infördes först vid tiden omkring 1689, och dessutom voro en stor del prestboställen icke upptagna under någon af de nuvarande titlarne i jordeboken, utan endast antecknade som »geistlige» eller andliga. Om motionärens förslag bifalles, skulle deri innefattas ett uttalande från Riksdagen, att med dessa af honom åsyftade boställen skulle förfaras annorlunda än med andra boställen, om hvilka icke säges, att de före 1689 i jordeböckerna varit uppförda som skatte, och detta skulle enligt mitt

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastika boställen m. m. (Forts.)

förmenande icke vara rättvist och billigt, ty endast den omständigheten, att jordeböckerna för 200 år tillbaka upptogo ett hemman under den ena eller andra titeln, bör icke kunna sätta församlingarna i en olika ställning till den skogsafkastning, som af boställena kan erhållas. Snarare borde man väl kunna medgifva, att så väl den ena som den andra församlingen, hvilken eger skog till öfverlopps på sin prestgård, skulle kunna derifrån erhålla något understöd för sina ecklesiastika ändamål. Denna uppfattning har äfven utskottet delat.

Motionären har anmärkt, att den uppfattning utskottet hyst, nemligen att de äldre prestgårdarne numera skulle anses såsom tillhöriga kyrkan, icke skulle vara rigtig. Han anser, att prestgårdarne utgöra församlingens egendom, der man kan visa, att de af församlingen blifvit upplåtna, eller att församlingsmedlemmarne sammanskjutit jord för att bilda dessa boställen. Man kan naturligtvis tvista om en sådan fråga, det har tvistats om och kommer troligen länge att stridas om, huru vida prestboställena äro allmän egendom, kyrkans eller statens, eller om de tillhöra församlingarna. För min del står jag på den ståndpunkten, att jag anser, att, då prestgårdarne i lång tid varit upplåtna till boställen, och då i prestestånds privilegier bestämdt uttalas, att prestgårdar icke få dragas ifrån sitt ändamål, utan evärdeligen skola förblifva upplåtna för det ändamål, för hvilket de nu äro anslagna, så är det enligt min uppfattning klart, att kyrkan eller staten har eganderätt till dessa boställen, och att församlingarna sålunda icke hafva någon juridisk rätt att åtnjuta någon del af desammas afkastning. Skilnaden mellan min och utskottets uppfattning, å ena, och motionärens, å andra sidan, i denna principfråga är väl hufvudsakliga grunden, hvarför vi icke kunnat ställa oss på samma ståndpunkt som han.

Man kan emellertid se saken från en annan synpunkt, och det är den, att, i fall dessa fonder, hvarom här är frågan, äro större än som behöfves för deras ändamål, det må vara *billigt* och *lämpligt*, att församlingarna, i den mån de lemnat medel till dessa fonder, må kunna få åtnjuta någon del af dem eller af de medel, som annars skulle utgå till dem, för att dermed bestrida en del af sina utgifter för församlingen, såsom byggande af prestgård o. s. v.

Emellertid tror jag för min del, att i frågans närvarande läge Riksdagen icke bör göra något uttalande, och vågar derför hemställa om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, gaf herr talmannen, enligt de gjorda yrkandena, proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på afslag å densamma och bifall i stället till det af motionären under öfverläggningen framstälda särskilda yrkande. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens första tillfälliga utskott hemstält i dess utlåtande n:o 10 (i samlingen n:o 26),

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Om utredning angående dispositionsrätten till skogsafkastning från ecklesiastikaboställen m. m. (Forts.)

Vinner nej, har kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit det af herr Ol. Jonsson i Hof under öfverläggningen framstälda yrkande.

Röstsedlarne uppräknades och visade 97 ja och 66 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 4.

Om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar.

Härefter föredrogs Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 27), i anledning af väckt motion om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar.

I detta utlåtande hemstälde utskottet, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af Herr *L. F. Odell* afgifna motion, n:o 93, måtte lemnas utan afseende.

Herr Odell begärde ordet och yttrade: Då Riksdagen nyligen beslutat att i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om icke något af de s. k. kurirtågen skulle kunna indragas, så föreställer jag mig, att hvad jag uttalat i min motion, icke gerna skall komma att vinna riksdagens bifall, hvarför jag icke heller skall tillåta mig att göra något yrkande. Jag skall dock be att få påpeka ett och annat, särskildt bland det, som framställes i den promemoria, som utskottet här har användt såsom sin motivering, och som ju också i sådant hänseende kan vara ganska användbar.

Om man jemför denna promemoria, som kommit utskottet till del, med de officiella uppgifterna uti jernvägstrafikstyrelsens framställning för det föregående året, kommer man till ganska förvånande resultat. Det heter, såsom herrarne kunna finna, uti trafikstyrelsens officiella uppgifter på sid. 17: att »Kostnaderna för vagnarnes underhåll och tjenst äro i förhållande till de af vagnarne genomlupna vägsträckorna högre än samma kostnader under föregående tid.» Och å sid. 19 uti samma uppgifter meddelas en tabell, hvilken ådagalägger, hurusom snälltågs-resandenas antal minskats i alla vagnklasser, mest dock uti första klass, der skilnaden uppgår till 10 %. Af detta trafikstyrelsens utlåtande synes det, som om den intägt, som man fått från dessa nattsnälltåg, skulle varit temligen klen. I promemorian åter, framställes det, såsom synes, som skulle dessa nattsnälltåg gått icke med förlust, utan tvärtom med förtjenst. I början af denna promemoria heter det vidare: »Med anledning af den ofördelaktiga dager, hvari statsbanornas rentabilitet ställer sig i förhållande till de enskilda banor-

Om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar. (Forts.)

nas, torde uppmärksamheten få fästas derpå, att vid bedömandet af detta förhållande icke får förbises, att statsbanorna år från år utsträckas genom svagt befolkade landsdelar.» Jag har icke klart för mig, om det är genom svagt befolkade landsdelar, som nattsnälltågen gå. Jag har åtminstone icke trott, att så varit förhållandet. Jag har tvärtom ansett, att det är genom tätt befolkade landsdelar, som dessa tåg passera.

Vidare framställes det i denna promemoria, att nattsnälltågen såsom sådana bära sig temligen väl, men att det är från dagsnälltågen, som den största förlusten härflyter. Ja, det är ju klart, att när dagsnälltågen hafva sådana konkurrenter som nattsnälltågen, så skall väl inkomsten blifva liten på endera hållet och naturligtvis litet mindre på det ena än på det andra. Det ligger ju i sakens natur, så vidt jag kan förstå. Om icke nattsnälltågen funnes, så skulle dagsnälltågen hafva en mycket mera lönande trafik, hvilket torde vara oemotsägligt. Det framhålles vidare i denna promemoria, att den motion som år 1876 väcktes i samma syfte eller för nattsnälltågens indragande, icke föranledt någon åtgärd från Riksdagens sida; alltså borde icke heller nu, såsom utskottet förmenar, någon åtgärd i ifrågavarande syfte vidtagas. Det vill dock synas af trafikstyrelsens statistik, att, då motioner 1876 väcktes om nattsnälltågens indragande, förlusten å dessa tåg icke på långt när var så stor som nu.

Det har äfven anförts, att dessa tåg under den strängare årstiden äro sparsamt begagnade. Jag har dock föreställt mig, att dessa nattåg äro uppvärmda, och att alltså den strängare årstiden, hvad den beträffar, icke skulle vara något äfventyrligare för de resande. Sådana motiv, som dessa, synas mig litet förunderliga.

I promemorian framställes vidare såsom ett skäl mot nattsnälltågens indragning, att man å flere linier å sjön inrättat natt-turer. Ja, det är ju en sedan gammalt känd sak, och det har man gjort derför, att man skall kunna få så mycket större pekunier vinst på dessa ångbåtsleder. Jag har sjelf på sådana nattresor rest öfver till Gotland och äfven från Arboga till Stockholm. Det är alldeles klart, att dessa turer äro anordnade för att båtarne skola kunna förtjena så mycket mera.

Slutligen framställer utskottet, sedan det lemnat denna promemoria, på 8:de sidan sin enskilda tanke. Det framhåller der såsom sin åsigt följande: »Ehuru utskottet sålunda ej kan biträda motionären i dennes yrkande om samtliga nattsnälltågens indagning, anser utskottet likväl, att en inskränkning i dessa tåg, särskildt hvad angår de dubbla nattsnälltåg, som under en del af året befara jernvägslinien emellan Stockholm och Malmö, möjligen skulle kunna genomföras.» Jag får naturligtvis vara utskottet tacksam för detta erkännande, och jag skall, såsom sagdt, nu icke göra något yrkande; jag vill dock framhålla såsom en önskan att statens jernvägstrafik kunde ordnas på sådant sätt, att densamma icke blefve allt för förlustbringande för staten.

Herr Thestrup: Vid det förhållande att Riksdagen numera på annan väg än den här föreslagna beslutat en skrifvelse till

Om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar. (Forts.)

Kongl. Maj:t med framställning, huruvida icke de s. k. kurirtågen kunde indragas, synes det mig som motionären fått så stor framgång för sin motion, som han rimligen kunnat begära. Jag hade sålunda föreställt mig, att åtminstone icke från motionärens sida någon debatt i denna sak skulle framkallas. Då så emellertid skett, kan jag icke undgå att med ett par ord beröra motionens beskaffenhet och innebörd.

Jag har då först fäst mig vid den omständigheten, att motionären anhållit, »det Riksdagen måtte för sin del besluta, att nattsnälltågen å statens jernvägar indragas». Att Riksdagen för ett sådant beslut alls icke eger någon befogenhet, behöfver jag här icke framhålla, och motionären är sjelf en så gammal och förfaren riksdagsman, att han icke borde sväfva i okunnighet om, att endast i en till Kongl. Maj:t af Riksdagen aflåten skrifvelse i ungefär samma form, som den Riksdagen på statsutskottets initiativ förut vidtagit, kunde framställning i den önskade rigtningen göras.

Jag vill nu vända mig mot några af de uppgifter, som motionären lemnat. Han utgår derifrån, att han med förvåning funnit att »flertalet af de enskilda jernvägsbolagens aktier höjt sig till ett värde, som vida öfverstege det ursprungliga teckningsbeloppet». Jag skulle gratulera de enskilda jernvägsbolagen och de enskilda kommunerna såväl i stad som på land äfvensom landet sjelft i dess helhet, om denna uppgift voro med verkliga förhållandet öfverensstämmande. Så är emellertid icke fallet. Vi veta alla, att de flesta enskilda jernvägsanläggningar tillkommit icke så mycket för att bereda aktieegarne någon vinst, utan fast mer för att bereda fördel åt de kommuner och orter, som jernvägen genomlöper och för att låta dem komma i förbindelse med statens jernvägsnät.

Motionären säger, att fondbörsauktionernas prislistor utvisa, att »flertalet af de enskilda jernvägsbolagens aktier, höjt sig till ett värde, som öfverstege det ursprungliga teckningsbeloppet». Jag har granskat åtskilliga af dessa noteringar i värdepapper och har just här en sådan lista, utfärdad under någon af de senaste månaderna; och finner man af denna, att, i strid mot hvad motionären anfört, endast 6 jernvägsaktier under denna månad noterats och utbjudits å Stockholms fondbörs. Af dessa aktier har endast en, i Gefle—Dala-jernväg, försålts till ett pris, som betydligt öfverstiger det nominella beloppet. En annan aktie, i Krylbo—Norbergsjernväg, har sålts till ett pris, som något så när öfverensstämmer med det nominella beloppet derå, och en tredje aktie, i Södra Dalarnes jernväg, har utbjudits och försålts till ett pris motsvarande ungefär 50 procent af aktiens nominella värde. De tre öfriga aktierna, som utbjudits å fondbörsen, hafva icke kunnat betinga något säljbart pris. Anledningen härtill få vi lätt reda på, om vi gå till den ekonomiska komiténs utredning beträffande de enskilda jernvägsbolagen och deras ekonomiska ställning. Vi finna då, att utaf 31 bredspåriga enskilda jernvägar hafva under de senare åren, räknadt t. o. m. 1885, endast 12 gifvit utdelning, varierande mellan en och tio procent på aktiekapitalet. För endast en mindre del af dessa har utdelningen öfverstigit 6 procent. Af 25 smalspåriga

Om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar. (Forts.)

enskilda jernvägar hafva under senare åren endast 9 gifvit någon utdelning. Huru man under sådana förhållanden kan påstå, att de enskilda jernvägsbolagens aktier höjt sig till ett värde, som vida öfverstiger det ursprungliga teckningsbeloppet, det kan jag för min del icke fatta.

Längre ned på samma sida säger motionären, att han icke är fackman och derför icke kan uppgifva orsaken, hvarför statens jernvägar ej lemna någon afkastning, då deremot den enskilda företagsamheten lemnade ett så godt resultat. Ja, att han icke är fackman, skall jag gerna medgifva, och detta hade han icke behöft framhålla, ty motionens egen beskaffenhet talar tillräckligt derom.

Vidare säger motionären, att trafiken kunde arrangeras på annat sätt än nu; han säger: »tyngre gods sändes ju som bekant ej med snälltåg; ilgods, bref och tidningar kunde ju sändas med dagsnälltågen, och hvad beträffade den enskilde individen, borde denne mycket väl kunna ställa sin restur efter de dagliga snälltågen; skulle dessutom vigtiga meddelanden eller uppdrag vara för honom nödvändiga att fortskaffa till annan ort, funnes ju till hans förfogande telegrafen.»

Jag hemställer till kammaren huruvida de af motionären sålunda uppgifna korrektiv, skulle kunna tillfredsställande ersätta de afskaffade nattsnälltågen.

Deremot vill jag gerna medgifva, att motionären har rätt i hvad han säger, att »genom nattsnälltågens inställande kunde väsentliga besparingar ernås t. ex. den, som genom den rörliga materielens besparande erhålles genom bränsle, oljor m. m.», och jag vill till och med gå ännu längre och medgifva att besparingen utan tvifvel skulle blifva än större, om äfven dagsnälltågen indroges, och komplett, derest all trafik på statsbanorna upphörde. Men huruvida detta ens för motionären kan synas önskligt, vill jag nu lemna derhän.

Motionären har äfven uppgifvit, att antalet resande minskats i alla vagnsklasser, mest första klassen, der skilnaden under år 1886 nedgått med 10 procent. Detta är fullkomligt rigtigt; och synes det mig vid sådant förhållande, som hade motionen bort gå ut derpå, att första klassen måtte indragas. Derom har motionären emellertid icke gjort någon framställning. Besynnerligt är i alla fall att han har så liten kännedom om beskaffenheten af de tåg, om hvilkas indragning han gjort framställning, att han derom helt enkelt säger: »af detta styrelsens utlåtande synes ju klarligen, att första klassen, eller just den klass som är ensam för nattsnälltågen, medfört förlust». Motionären måste vara den ende i kammaren, som saknar kännedom derom, att med nattsnälltågen följer jemväl andra klass, och jag vill särskildt påpeka, att det norrländska snälltåget under sommarmånaderna icke har någon 1:a, utan endast 2:a och 3:e klassens vagnar.

Då motionären framstält åtskilliga anmärkningar mot trafikstyrelsens uppfattning, har jag icke kunnat undgå att påpeka beskaffenheten af de grunder, hvarpå motionären framstält sitt förslag. Som sjelfva saken nu emellertid är i ett annat skede än då

motionen väcktes, i det motionären till viss grad vunnit sitt syftemål, har jag nu endast att hemställa, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Om indragning af nattsnälltågen å statens jernvägar. (Forts.)

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Föredrogs och bifölls sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 3, om anslag till allmänna hypoteksbanken för åvägabringande af tillfällig nedsättning i räntan å hypotekslån.

§ 6.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen.

Till behandling företogs vidare konstitutionsutskottets utlåtande n:o 7, i anledning af väckta motioner om ändring af § 23 riksdagsordningen.

Till ändring i de angående beräkningen af arfvodet för Andra Kammarens ledamöter gällande bestämmelser hade vid innevarande riksdag blifvit väckta tvenne till konstitutionsutskottet öfverlemnade motioner, n:o 5, i Första Kammaren, af herr *O. Forssell* och n:o 146, i Andra Kammaren, af herr *P. Svensson* i Brämhult.

Utskottet hemstälde i anledning häraf:

1:o) att herr Forssells motion i förevarande del icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att herr Svenssons motion icke måtte i oförändrad form af Riksdagen bifallas;

hvaremot utskottet föreslagit,

att Riksdagen måtte till hvilande i vidare grundlagsenlig ordning antaga följande förslag till förändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 23.

(Nuvarande lydelse:)	(Föreslagen lydelse:)
Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår	Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att, när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, så ock under urtima riksdag, *samt under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande af nya val,* kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen två hundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.

Punkterna 1 och 2

Biföllos.

Beträffande det af utskottet framstälda förslag till ändrad lydelse af ifrågavarande grundlagsparagraf uppstod öfverläggning, som öppnades af

Herr Stockenberg, hvilken yttrade: För min del kan jag icke biträda konstitutionsutskottets nu föreliggande förslag om ändrad lydelse af § 23 riksdagsordningen. Jag finner nemligen, att, åt 1 mom. af denna § eller den del af §:en, hvarom nu är fråga, rimligen ingen annan tydning kan gifvas, än att hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af *högst* 1,200 kr. för hvarje lagtima riksdag eller med andra ord 10 kr. i dagtraktamente under den tid af 4 månader riksdagen är samlad. Visserligen förekommer icke ordet *högst* i § framför orden »1,200 riksdaler för hvarje lagtima riksdag», men bestämmelsen, att arfvodet utgår med 1,200 kr. förutsätter, efter min mening, med nödvändighet det fall, att riksdagen varit samlad under minst 4 månaders tid. Denna min åsigt grundar jag särskildt derpå, att omedelbart efter nyss anförda bestämmelse förekommer i § det stadgande, att när Konungen upplöser riksdag, innan den varit 4 månader tillsammans, ledamot af kammaren undfår, jemte resekostnadsersättning, endast i dagtraktamente tio kronor. Härförutom upplyser 5 § riksdagsordningen om, att Konungen eger upplösa riksdagen förr än den varit 4 månader samlad, antingen på riksdagens egen begäran eller om konungen förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem. Vid sammanställning af dessa begge stadganden kan jag, som sagdt, ej uppfatta föreskriften i fråga annorledes, än att medlem af Andra

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Kammaren eger att af statsmedel åtnjuta, förutom resekostnadsersättning, arfvode af *högst* 1,200 riksdaler eller 10 riksdaler i traktamente för hvarje dag riksdagen är samlad under minst 4 månader. Väl vet jag, att en förtjenstfull författare i svensk statsrätt, nu ledamot af denna kammare, i sin afhandling om svenska Riksdagen förmenar, att ordet »upplöser» i 23 § endast afser det fall, att konungen upplöser riksdagen, innan den varit 4 månader tillsammans, medelst förordnande om nya val. Men då den ärade författaren tillika medgifver, hvad för öfrigt ingen lärer kunna bestrida, att detta ord »upplösa» flerstädes i grundlagen, namneligen i § 5 riksdagsordningen och § 109 regeringsformen — eger betydelse jemväl af »afsluta» eller »åtskilja», så kan jag icke inse hållbarheten af denna hans förmening, att detta samma ord »upplösa» skall i § 23 riksdagsordningen ega en annan eller mer inskränkt betydelse än den, hvari ordet annorstädes i grundlagen, särskildt i de nyss anförda paragraferna, förekommer, utan att sådant uttryckligen tillkännagifves. Fast hellre synas mig alla skäl tala för rigtigheten af den tolkning jag tagit mig friheten framställa. Erkännas måste likväl, att föreskriften i riksdagsordningen i nu anmärkta hänseende icke är nog tydligt affattad, så att ett förtydligande deraf väl må vara önskvärdt. Men att utskottet med sitt förslag lyckats afhjelpa denna otydlighet eller brist i paragrafen, vågar jag betvifla. Ty om utskottets förslag antoges, så skulle derigenom uppkomma en enligt mitt förmenande mycket oegentlig, att icke säga orättvis, grund för beräkningen af riksdagsmanna-arfvodet, i det att ledamot af Andra Kammaren skulle för den händelse riksdagen på egen begäran upplöses, innan den varit fyra månader tillsammans, komma att åtnjuta högre arfvode än i det fall, att riksdagen genom konungens förordnande om nya val upplöses. Men icke nog dermed, utan genom förslagets godkännande skulle Riksdagen, till följd af den i förslaget inskjutna mellansatsen »samt under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val» kunna anses hafva slagit in på den åsigt, som hvarken regering eller Riksdag förut erkänt, eller att Riksdag som sammanträder efter Konungens förordnande om nya val, icke utgör en ny lagtima Riksdag utan en fortsättning af den upplösta. Och att Riksdagen icke vill vara med om en dylik grundlagstolkning, allra minst i sammanhang med nu förevarande fråga, tager jag för gifvet. Mera böjd är jag att tro, det kammaren skulle vilja antaga en ändring af paragrafen i den af mig nu angifva rigtningen, i hvilket fall jag har äran föreslå, att paragrafen måtte erhålla följande eller dermed väsentligen öfvensstämmande lydelse: »Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen två hundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag; dock att när antingen Konungen upplöser riksdag — *vare sig på riksdagens egen begäran eller på grund af förordnande om nya val till begge kamrarne eller en af dem* — innan riksdagen varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

sammanträde förflutit, så ock under urtima riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler.

Den ledamot af kammaren, som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för hvarje dag han uteblifver vara förlustig tio riksdaler af arfvodet.»

Herr talman! På grund af hvad jag sålunda haft äran anföra, anhåller jag att ärendet, till förnyad behandling af konstitutionsutskottet, måtte till samma utskott varda återremitteradt.

Vidare anförde:

Herr Lyttkens: Det vill förefalla mig, som om i utskottets motivering skulle ligga en reminiscens från den under förlidet års majriksdag förda striden om, huru vida nämnda riksdag vore att anse såsom en ny Riksdag eller såsom en fortsättning af januaririksdagen.

Utskottet säger nemligen på 3:dje sidan i sitt betänkande: »Det synes utskottet derför vara önskvärdt, att ett tillägg göres till § 23 riksdagsordningen, af det innehåll, att ledamot af Andra Kammaren under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, i likhet med den ledamot, som bevistat *samma riksdags första sammanträde*, undfår i dagtraktamente tio kronor, dock att detta arfvode för *senare sammanträdet* icke må öfverstiga ett tusen två hundra kronor.» Af detta uttalande vill det synas, som om utskottet med eller utan afsigt förfäktade den åsigt, som under majriksdagen blef så skarpt bestridd, eller att nämnde riksdag icke vore en ny riksdag utan endast en fortsättning af januaririksdagen. Härtill kommer också, att, om de i det nyss upplästa stycket förekommande uttrycken »samma riksdags första sammanträde» och »senare sammanträdet» sammanställas med sjelfva klämmen, denna skulle kunna tydas så, att riksdagsmannaarfvodet sammanlagdt för båda sammanträdena icke finge öfverstiga ett tusen två hundra riksdaler, och detta kan ju icke vara meningen. Jag har velat protestera mot denna motivering och den deri understuckna meningen, att de båda riksdagssammanträden, som omtalas i paragrafen, skulle vara en och samma riksdag. Jag skulle helst hafva velat, att detta betänkande återremitterats till utskottet, men då en återremiss numera icke skulle vara till något gagn, eftersom Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, skall jag icke göra något yrkande, utan har endast på detta sätt velat protestera mot den motivering, utskottet i detta betänkande förebragt.

Herr Widström: I anledning af de båda föregående talarnes anföranden ber jag att få yttra några ord.

Den förste talaren anmärkte, att i utskottets förslag till lydelse af ifrågavarande paragraf ingen bestämmelse om arfvodet förekom för det fall, att Riksdagen sjelf begärde Riksdagens upplösning, innan den varit fyra månader tillsammans. I afseende härpå

vill jag nämna, att någon sådan bestämmelse icke finnes i den förut varande paragrafen, och att något förslag i den rigtningen icke varit föremål för utskottets behandling och således icke heller nu bör blifva föremål för diskussion. Afsigten med den nu föreslagna förändringen af § 23 i riksdagsordningen är ju att i grundlagen införa ett bestämdt stadgande om, huru det skall förfaras vid beräkningen af riksdagsmannaarfvodet i det fall, att Konungen, med upplösande af riksdag, förordnar om nya val för hela riket. Detta förhållande har icke förut mer än en gång inträffat, och det var just med anledning af det sätt, hvarpå riksdagsmannaarfvodet då beräknades, som denna motion inlemnades till Riksdagen. Såsom herrarne finna af betänkandet, har utskottet icke ansett sig kunna i alla delar tillstyrka herr Svenssons motion, hvilken gick ut derpå, att det skulle bestämmas ett traktamente af 10 kronor för hvarje dag, utan den i 1:sta punkten af 23 § bestämda begränsning af 1,200 kr. Utskottet ansåg emellertid icke lämpligt, att denna begränsning borttoges, och jag har icke hört någon af de föregående talarne bestrida rigtigheten af denna utskottets åsigt. Icke heller har någondera, så vidt jag kunnat fatta, haft något väsentligt att anmärka mot den af utskottet föreslagna lydelsen af paragrafen, utan hafva deras anmärkningar egentligen gält ordet *riksdagssammanträde*, i hvilket ord enligt deras tanke skulle ligga en mening, som icke borde finnas i detta betänkande. De hafva genom att sammanställa detta ord med utskottets motivering på tredje sidan af betänkandet kommit till den slutsatsen, att utskottet velat dels i motiveringen och dels i det framlagda förslaget yttra sig öfver den teorien, huru vida, då upplösning af riksdag förekomme, det efter upplösningen började sammanträdet vore att anse såsom samma riksdag, som det förut hållna sammanträdet, eller borde betraktas såsom en ny riksdag. Det är egentligen denna anmärkning, som blifvit gjord mot det föreliggande betänkandet.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Jag vill då till en början säga, att utskottet, som nu endast haft att behandla frågan om riksdagsmannaarfvodets beräknande, dervid hvarken velat eller ens lagligen kunnat inlägga någon bestämmelse, som skulle vara afgörande i en annan fråga. Det är visserligen sant, att man vid tolkningen af en lag ofta lägger stor vigt vid den motivering, som legat till grund för lagförslaget, men då måste denna motivering afse just den ändring, som är i fråga. Således, äfven om det skulle finnas någon grund för de misstankar, som här framkastats derom, att utskottet i sin motivering velat inlägga något, som skulle kunna vara afgörande för lösningen af den frågan, huru vida dessa särskilda sammanträden (herrarne få nu icke stöta sig på detta ord, som jag endast använder för att uttrycka hvad jag menar) skulle vara att anse såsom en och samma riksdag eller om det senare sammanträdet vore en ny riksdag, kan detta likväl icke hafva något inflytande på denna frågas lösning. Det är nu alls icke fråga om någon ändring af riksdagsordningens stadgande om dessa särskilda riksdagssammanträden, och någon utveckling af den saken förekommer icke heller i betänkandet. För att visa, att icke någon särskild betydelse behöf-

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

ver inläggas i det af herr Lyttkens anförda uttrycket, torde det vara tillräckligt att uppläsa orden närmast före och efter detsamma. Herrarne kunna deraf finna, huru utskottet just sökt undvika att beröra nu nämnda förhållande. Det heter nemligen på 3:dje sidan af utskottets betänkande: »Vidkommande derefter herr Svenssons motion, så finner utskottet, i likhet med motionären, det vara en brist i grundlagen, att den icke innehåller några uttryckliga stadganden om riksdagsmannaarfvode för ledamot af Andra Kammaren vid riksdag, som sammanträder efter riksdags upplösning af Konungen i samband med förordnande om nya val. En sådan riksdag kan i allmänhet icke antagas komma att räcka så länge, som den lagtima riksdag, hvilken, utan särskild kallelse, sammanträder den 15 januari hvarje år, och hvars arbeten beräknats i regeln icke hinna få sin afslutning förr än efter fyra månader, hvilken tid också blifvit lagd till grund vid fastställandet af riksdagsmannaarfvodet. Det synes utskottet derför vara önskvärdt, att ett tillägg göres till § 23 riksdagsordningen af det innehåll, att ledamot af Andra Kammaren under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, i likhet med den ledamot, som bevistat samma riksdags första sammanträde, undfår i dagtraktamente tio kronor, dock att detta arfvode för senare sammanträdet icke må öfverstiga ett tusen tvåhundra kronor. Genom ett dylikt stadgande skulle förebyggas, att, såsom fallet var vid 1887 års till den 2 maj inkallade lagtima riksdag, ledamöterna af Andra Kammaren för det senare sammanträdet, hvilket afslutades den 9 juli, fingo sig tillerkändt ett arfvode af ett tusen tvåhundra kronor.» Här talas således om *»lagtima Riksdag», en sådan riksdag, 1887 års till den 2 maj inkallade lagtima riksdag,* omvexlande med *första och andra sammanträdet.* Herrarne finna häraf tydligt, att utskottet användt dessa vexlande uttryck »riksdags första sammanträde» och »riksdags senare sammanträde» icke för att fixera något begrepp utan blott för att klargöra en grund för bestämmande af riksdagsmannaarfvodet. Fästa vi oss särskildt vid orden »sammanträde» och »riksdags sammanträde», så förekomma de icke allenast i detta betänkande utan begagnas äfven på flera ställen i riksdagsordningen sjelf. I den paragraf, hvari ändring nu blifvit föreslagen, heter det ju: »när antingen Konungen upplöser riksdag, innan den varit fyra månader tillsammans, eller ledamot af kammaren eljest afgår från sin befattning under riksdagen, innan så lång tid af dess *sammanträde* förflutit» etc. Detta är hvad utskottet i sitt betänkande kallat *riksdags första sammanträde.* Vidare heter det i § 5 riksdagsordningen, hvilken paragraf väl egentligen skulle vara den bestämmande i fråga om egenskapen hos dessa olika sammanträden att vara ett eller två särskilda sammanträden: »I dessa fall» — nemligen då Konungen förordnar om nya val till båda kamrarne eller den ena af dem — »skall riksdagen, med bibehållande af sin egenskap utaf lagtima, sammanträda å den tid inom tre månader från det Riksdagen blef upplöst, som Konungen bestämmer, och må den ej vidare af Konungen upplösas förr än fyra månader

från det *senare sammanträdets* början förflutit.» Samma uttryck förekommer äfven i regeringsformens 109 §, hvilken såsom jag tror alldeles ordagrant upptager detta stadgande i § 5 riksdagsordningen. På denna grund har utskottet i sitt förslag användt ordet riksdagssammanträde, hvilket hvarken utmärker ett första eller senare sammanträde, utan blott står der för att beteckna det sammanträde, som följer efter riksdags upplösning.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Detta i fråga om afsigten med det af utskottet begagnade uttrycket riksdagssammanträde. För öfrigt vill jag erinra om, att, äfven om utskottets motivering vore mera mångtydig än jag tror den vara, hvad som i denna motivering möjligen kan förekomma såsom någon slags förklaring af ett helt annat lagstadgande icke kan hafva det ringaste inflytande på den blifvande tolkningen af 23 § riksdagsordningen. Åtminstone har detta varit utskottets uppfattning, då utskottet sökt i sin motivering klargöra grunden, hvarför utskottet ansett lämpligt att bestämma traktamentet till tio kronor för båda dessa riksdagssammanträden utan att derför i minsta mån afgöra den frågan, huru vida dessa båda sammanträden vore att anse det senare som en ny eller båda som en gemensam lagtima riksdag.

En af de föregående talarne anmärkte också, för så vidt jag fattade honom rätt, att uttrycket »sammanlagdt ett tusen tvåhundra riksdaler», hvilket äfven förekommer i paragrafen sådan den nu lyder, vore otydligt. Jag tror för min del icke, att detta uttryck innehåller någon otydlighet. Det framkastades verkligen inom utskottet en erinran derom, att ordet »sammanlagdt» möjligen skulle kunna tänkas afse det sammanlagda arfvodet för dessa två nu så kallade riksdagssammanträden, men om man läser paragrafen med uppmärksamhet, skall man finna, att det tydligen säges, att riksdagsmannaarfvodet skall vara ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag, som har sin vanliga längd och icke upplöses. Sedan blir det en sak för sig, när man i vissa undantagsfall frångår bestämmelsen om detta fixerande af arfvodet och går till dagberäkningen. Detta inträffar i fyra fall, nemligen när Konungen upplöser riksdag innan den varit fyra månader tillsammans, när ledamot af kammaren afgår innan så lång tid af dess sammanträde förflutit, under urtima riksdag samt under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val. I detta sista fall må dock arfvodet sammanlagdt ej öfverstiga ett tusen tvåhundra riksdaler, äfven om riksdagssammanträdet varar aldrig så länge, och i de tre öfriga fallen kan det uppenbarligen icke inträffa, att arfvodet kan öfverstiga detta belopp. Inom utskottet var det visserligen fråga om, att man för riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, skulle bestämma ett traktamente af tio kronor per dag, äfven om detta sammanträde skulle vara längre än fyra månader, men utskottet ansåg det icke vara välbetänkt att i något fall beräkna arfvodet för längre tid än som i grundlagen tänkts vara den längsta för en

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

lagtima Riksdag, emedan detta skulle kunna hafva inflytande på ärendenas behandling och föranleda dess utdragning på tiden.

Sedan jag nu redogjort för de förhållanden, som här varit föremål för anmärkningar, har jag intet annat att göra än yrka bifall till utskottets förslag. En återremiss har enligt min åsigt icke det ringaste skäl för sig och skulle i alla händelser vara helt och hållet ändamålslös.

Herrar *Rundbäck* och *Pehrsson* i Norrsund instämde med herr Widström.

Herr Ryding: I likhet med de trenne talare, som redan yttrat sig i denna fråga, instämmer jag till fullo i syftet af den föreslagna grundlagsändringen. Men då jag fruktar, att redaktionsförslaget, sådant det nu föreligger, i sig gömmer ett tvistefrö, som det vore önskligt att icke vidare få se uppspira, ber jag att för kammaren få uttala mina betänkligheter i detta hänseende.

Det af utskottet föreslagna tillägget till 23 §:en riksdagsordningen lyder sålunda: »samt under riksdagssammanträde, som följer efter Riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val.» Jag ber nu först få nämna, att sjelfva redaktionen förefaller mig anmärkningsvärdt tung, och att, då grundlagen ju skall efter sin ordalydelse tolkas, det väl borde heta: »som följer *näst efter* Riksdags upplösning» och icke blott »som följer *efter* Riksdags upplösning». Men härvid skulle jag icke hafva fäst mig, om icke utskottet användt ordet »riksdagssammanträde» och deri inlagt den betydelse, som närmare framgår af motiveringen. Det har redan blifvit framhållet, att i denna motivering framskymtar en benägenhet att fastslå den så kallade fortsättningsteorien; och man lär väl svårligen kunna komma ifrån, att i motiveringen uttalas, att med det deri omnämnda »senare sammanträdet» menas en fortsatt riksdag, en riksdag, som blott utgör en del af den förut upplösta, ty der talas uttryckligen om »*samma* Riksdags första sammanträde» och strax derefter om det »senare sammanträdet».

Med detta är man ju inne på den strid, som både före och under nästlidet års majriksdag så lifligt fördes om den frågan, huru vida nämnda riksdag vore att anse såsom en ny eller en fortsatt riksdag. Denna strid hade likväl *bort* få anses utkämpad, sedan majriksdagen blifvit så väl af Kongl. Maj:t som af Riksdagens båda kamrar betraktad såsom en ny, sjelfständig lagtima Riksdag och sedan äfven riksdagens delegerade, riksgäldsfullmägtige, på grund af den utaf begge statsmagterna sålunda hyllade uppfattning, ansett sig böra till dem af Andra Kammarens ledamöter, hvilka sådant fordrade, utbetala arfvodet för majriksdagen med 1,200 kronor till hvar och en, såsom om denna Riksdag varit en sjelfständig lagtima Riksdag.

Nu har här visserligen af en utaf utskottets ledamöter blifvit sagdt, att det icke varit utskottets mening att fastslå den så kallade fortsättningsteorien, men oaktadt detta står motiveringen qvar

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

i betänkandet, och vi veta alla, att när i grundlagseditioner omtalas någon ändring, som blifvit vidtagen, så bifogas vanligtvis en afskrift af konstitutionsutskottets i saken afgifna betänkande. Det skulle derför alltid komma att heta: »så och så har konstitutionsutskottet sagt», och med den auktoritet, som bör tillkomma detta utskott, är det naturligt, att vid dess motivering skall fästas en ganska betydlig vigt. Då nu jag för min del vill sjelfva saken, men fruktar, att förslaget, om det oförändradt antages, sedermera kommer att förkastas vid den slutliga förnyade pröfningen, tillåter jag mig hemställa, att de af utskottet tillagda orden måtte utbytas mot följande mening: »samt under riksdag, som på grund af Konungens förordnande om nya val sammanträdt,» en redaktion, som ju onekligen är mycket enklare och otvetydigt angifver hvad som åsyftas, utan att behöfva stöta för hufvudet anhängarne af vare sig den ena eller andra åsigten.

Nu har visserligen Första Kammaren redan antagit utskottets förslag såsom hvilande; men om Andra Kammaren bifaller mitt förslag, återstår ju för utskottet att sammanjemka dessa beslut, och det borde väl ej vara omöjligt, då alla äro ense om saken. Skulle deremot utskottet, mot all förmodan, finna en sådan sammanjemkning vara omöjlig, vore ju dermed intet annat förloradt, än att frågan fölle för denna riksdag, och då vi ännu hafva två riksdagar qvar under perioden, torde man hafva förhoppning, att frågan under någon af dessa skulle kunna återupptagas med bättre resultat.

Mitt yrkande, herr talman, är följaktligen, att de i utskottets förslag kursiverade orden: *samt under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val* utbytas mot orden: *samt under riksdag, som på grund af Konungens förordnande om nya val sammanträdt.*

Med Herr Ryding förenade sig Herrar *Waldenström* från Gefle, *Söderblom, Edelstam, Essén, Winkrans, Bratt, O. Melin, Elowsson, Broström, Bruse, Pålsson, Nilsson* i Skärhus, *Brodin, Schöning, Nydahl, Carlsson* i Nysäter, *Arhusiander, Bromée, Kardell, Vahlin, Wåhlin, Andersson* i Baggböle, *Andersson* i Hasselbol, *Nilson* från Lidköping, *Thestrup, Nilson* från Ystad och *Björkman.*

Herr Svensson i Brämhult yttrade: Då jag väckte min motion i denna fråga, afsåg jag hufvudsakligen att få undanröjda sådana oegentligheter, som inträffade vid 1887 års senare riksdag. Jag skall nu icke upptaga tiden med att upprepa dessa oegentligheter; de äro väl kända, och jag har dessutom redogjort för dem i min motion. Nu har emellertid utskottet icke velat biträda motionen i oförändrad form, utan i stället framlagt det förslag, som här föreligger. Då nu detta utskottets förslag är en förbättring samt egnadt att undanrödja den hufvudsakligaste af de utaf mig påpekade oegentligheterna, och då Första Kammaren redan bifallit utskottets förslag, ber jag få yrka bifall till samma förslag oförändradt.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Lyttkens: Då den ärade ledamoten af konstitutionsutskottet såsom försvar för de i motiveringen använda orden åberopade grundlagen och sade, att der redan stode taladt om *senare sammanträde*, så ber jag få nämna, att jag också vet, att så står. Men det står icke *samma riksdags första och senare sammanträde;* det är detta, som för en enfaldig menniska gör skilnaden så stor. Ty det *är* icke samma riksdags första och senare sammanträde utan tvenne särskilda riksdagar, och att båda äro af lagtima natur, säger grundlagen uttryckligen. Om nu i motiveringen får stå qvar detta uttryck *samma riksdags första sammanträde* och *riksdagens senare sammanträde*, blir meningen i klämmen olika, ty då blir det de *två* riksdagarne, för hvilka det *sammanlagda* arfvodet ej får öfverstiga 1,200 riksdaler. Klämmen med sin nuvarande lydelse kan vara rigtig i och för sig, men icke om det i motiveringen står samma riksdags första och riksdagens senare sammanträde, hvilket för öfrigt är ett uttryck, som grundlagen ej vet af. Jag beundrar den ärade ledamotens förmåga att kunna bortresonera detta uttryck »samma riksdag» hvilket var det, som jag hufvudsakligen fäst mig vid.

Hvad herr Rydings förslag vidkommer, skall jag vara med om att rösta för detsamma, ty det är sådant, att det med litet god vilja kan sammanjemkas med Första Kammarens beslut. Sammanjemkningen skulle då gå i den rigtningen, att man tillade det som i herr Rydings förslag är — jag vet ej huru vida afsigtligt — uteslutet, nemligen orden: *som följer efter riksdags upplösning*, så att man från Första Kammarens beslut, som är detsamma som utskottets förslag, toge dessa ord och från Andra Kammarens beslut ordet *riksdag* i stället för riksdagssammanträde.

Jag ber således att få instämma i herr Rydings förslag.

Herr Månsson: Jag vill blott säga, att, så vidt jag kunnat förstå, det aldrig varit meningen att i detta förslag inlägga något tvistefrö i afseende å den stora politiska frågan, huru vida det riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val, skall betraktas såsom en fortsatt eller ny riksdag. Om herrarne nu finna, att ordalagen i utskottets motivering kunde vara betydelsefulla i det hänseendet, att de skulle kunna tolkas så, att vi velat gifva dödsstöten åt den uppfattning, som i våras gjorde sig gällande, eller att vi icke skulle vilja godkänna åsigten om ny riksdag efter sådan upplösning, skulle jag för min del mycket gerna gå in på att stryka denna motivering. Jag är öfvertygad om, att icke många af konstitutionsutskottets ledamöter skola hålla på densamma, ty vi hafva blott velat saken. Det är den, vi velat hafva afgjord, och vi hafva dervid icke velat inblanda den politiska stridsfrågan, hvilken synes mig vara utagerad. Sjelfva hufvudsaken i förslaget har ju varit att bestämma, att ledamot af Andra Kammaren skall i arfvode erhålla 10 kronor om dagen under den riksdag, som följer efter en upplöst riksdag, så att det icke skulle till någon kunna utbetalas dubbelt eller mångdubbelt mer än som är grundlagens mening, såsom ju skett

åt personer, som blott varit här några dagar. Det är detta man åsyftat med förslaget. Jag skulle derföre, då vi uttala så bestämdt den uppfattningen, att här icke några politiska funderingar föreligga, vilja bedja herrarne godkänna den redaktion af ifrågavarande grundlagsparagraf, som utskottet föreslagit. Om man ser till, hvilka uttryck förekomma i paragrafen, sådan den förut lyder, skall man finna, att i den föreslagna lydelsen inga andra sådana äro intagna än de, som stå der förut. Det talas i den gamla paragrafen om riksdagens sammanträde, och i förslaget står ju också taladt om det riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning. Den föregående riksdagen är då slut och således bör man, om man vill tolka orden rätt, finna, att i detta uttryck ej ligger någon sådan betydelse, som herrarne förmena. Det är möjligt, att förslagets redaktion kan vara något tung, ehuru jag för min del ej kan finna det; den af en föregående talare föreslagna formuleringen synes mig vara ungefär lika tung.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Då nu emellertid Första Kammaren antagit utskottets förslag, hemställer jag, att denna kammare må låta stryka den del af motiveringen, som man här stött sig på, men att kammaren i öfrigt må bifalla utskottets förslag.

Man har äfven sagt, att man ännu hade god tid på sig för att hinna få frågan afgjord, och att man derför borde uppskjuta densamma till en af de följande riksdagarne i perioden. Ja, vill man göra det, så gerna för mig. Man får då se, hvad en kommande Riksdag kan hitta på för att vinna det mål, som åsyftas. För min del tror jag dock, att det vore bäst att kammaren antoge det förslag, som nu af konstitutionsutskottet framlagts. Jag skall i så fall gerna gå ifrån den del af motiveringen, som herr Lyttkens fäst sig vid.

Herr *Larsson* i Fohle instämde med herr Månsson.

Herr Widström: Det är ju alltid kinkigt att diskutera om ord och uttryck, synnerligast om de icke ingå i ett lagförslag utan blott i motiveringen derför, der det kan bero på tycke och smak, huru man uttrycker sig. Men eftersom herrarne börjat en sådan diskussion, skall jag be, att herrarne ville läsa igenom hvad som så skarpt kriticeras.

Det har af en föregående talare anmärkts, att här skulle stå »samma riksdags första sammanträde» och »samma riksdags senare sammanträde». Men det står ej *samma riksdags senare sammanträde,* såsom talaren nämnde, på samma gång han lade synnerlig vigt derpå såsom något särdeles anmärkningsvärdt, utan det står *det senare sammanträdet,* utan att dermed accentueras hvad det är för sammanträde annat än ett riksdagssammanträde; men huru vida det skall hänföras till »samma riksdag» eller icke, derom står ej taladt. Deremot undrar jag, huru vida man icke genom att godkänna den af en annan talare här föreslagna formuleringen, nemligen att i stället för den i utskottets förslag kursiverade meningen skulle insättas orden: »samt *under riksdag,* som på grund

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

af Konungens förordnande om nya val sammanträder», insatte något, som skulle blifva ännu mer omtvistadt. Ty man begagnade då icke det uttryck, som förekommer i paragrafen förut. Utskottets föreslagna uttryck är deremot mera i öfverensstämmelse med paragrafens nuvarande lydelse och således mera egnadt att undanrödja nya tolkningar. Ty sätter man uttryckligen ordet riksdag, ligger deri en mycket mera bestämd och gifven tolkning än i ordet riksdagssammanträde. Ett riksdagssammanträde måste det ju vara, vare sig det är sjelfständig eller fortsatt riksdag, och ordet *fortsatt* är i förslaget icke ens nämndt.

Det skulle ju vara smickrande för konstitutionsutskottet, om dess utlåtande i en fråga tillmättes så stor auktoritet, att det kunde åberopas såsom grund för tolkningen af en annan fråga, som nu icke är föremål för behandling. Men jag tror icke, att det är så allvarsamt menadt med den der auktoriteten. Jag anser fortfarande att i motiven icke står något, som gifver skälig anledning till den tydning af utlåtandet, som här gjorts.

Herr Johansson i Noraskog: Då det af en föregående talare blifvit nämndt, att riksgäldsfullmägtige skulle genom sitt beslut förlidet år att till ledamöterna af majriksdagen utbetala 1,200 kronor hafva fastslagit den tolkningen af 23 § riksdagsordningen, att ledamot af kammaren skulle vara berättigad att erhålla så stort arfvode för en sådan, efter upplösning sammanträdande riksdag, ber jag att dervid få erinra, att då detta beslut af fullmägtige fattades den 6 juli förlidet år, voro af 7 fullmägtige blott 5 tillstädes och af dessa 5 var det blott 3, som voro eniga om det beslut, som fattades. De två andra deremot voro af afvikande mening. Det inträffade till och med i ett par särskilda fall, der det gälde arfvode för ledamöter, som inträdt under riksdagens lopp, att det icke var mer än två, som fattade beslutet mot de andra tre, emedan dessa tre delade sig i olika meningar, och då blef på grund af en särskild bestämmelse i riksgäldskontorets reglemente den mening, som omfattades af ordföranden, gällande. Då jag för min del, såsom dåvarande fullmägtig, ej kunde gilla den tolkning af 23 §, som af flertalet af fullmägtige gjordes gällande, reserverade jag mig mot det fattade beslutet och tillåter mig, på det att min mening må vara förvarad äfven i Riksdagens protokoll, uppläsa denna reservation, i synnerhet som den är ganska kortfattad. Den är af följande lydelse: »Då 23 § riksdagsordningen icke innehåller uttrycklig föreskrift, huru riksdagsmans arfvode skall utgå för sådan riksdag, hvilken blifvit kallad att sammanträda efter upplösning af en lagtima, den 15 januari sammanträdande riksdag, men deremot bestämmer, att, när Konungen upplöser riksdag, kammarens ledamot undfår, jemte resekostnadsersättning, i dagtraktamente tio riksdaler, hvilket dock ej må öfverstiga sammanlagdt 1,200 riksdaler, hyser jag den uppfattning, att riksdagsmannaarfvode för den nya lagtima riksdag, som efter upplösning sammanträder, bör utgå på enahanda sätt som för den upplösta riksdagen är föreskrifvet, nemligen med tio kronor för dag,

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

så länge riksdagen varar, dock icke öfver 1,200 kronor. Med anledning häraf och då jag derjemte delar den åsigt i förevarande arfvodesfråga, som finnes uttalad i professor Rydins arbete »Svenska Riksdagen» (del. I, sid. 230), anser jag för min del,

att riksdagsmans arfvode för den nu samlade riksdagen bör utgå med 10 kronor för dag från och med den 2 maj, då riksdagen sammanträdde, till och med den 9 dennes, då riksdagen antages skola sluta.» Det var min uppfattning då och jag vidhåller densamma fortfarande. Om man då läst den 23 § riksdagsordningen på det sättet, och en sådan tolkning, som jag omfattade, fått göra sig gällande, så är jag viss om att kammarens ledamöter hellre skulle sett detta, i synnerhet som statsverket skulle derigenom hafva besparats något öfver hundratusen kronor, som nu bortslösades genom fullmägtiges beslut.

Hvad den föreslagna nya redaktionsförändringen beträffar, så vill jag tillkännagifva att, för att framdeles förekomma ett dylikt slöseri, jag vill vara med om snart sagdt hvilken redaktionsförändring som helst, som kan framläggas. Men vid jemförelse mellan utskottets förslag och det utaf herr Ryding framstälda, anser jag herr Rydings hafva ett afgjordt företräde framför utskottets. Jag ber derför att få förena mig med honom i det förslag han framstält.

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: Hvad nu konstitutionsutskottet menar dels med motiveringen och dels med det förslag här föreligger har man hört närmare utvecklas och förtydligas af ett par af utskottets ledamöter. Men hvad som är skrifvet, det står skrifvet. Och om det nu har blifvit upplyst, att de icke menat hvad de skrifvit, så är det alldeles tydligt att de böra gå in på något annat förslag. Jag tycker att herr Rydings förslag är så enkelt och tydligt uppställdt, att konstitutionsutskottets ledamöter sjelfva icke borde draga det ringaste i betänkande att gå in på detta förslag. Jag finner ingen fara i att antaga detsamma; ty det kan mycket väl sammanjemkas i konstitutionsutskottet med Första Kammarens beslut. Och om det icke sedan går igenom i riksdagen, när det kommer tillbaka, är det icke heller någon fara, om det faller. Ty nästa riksdag kan frågan å nyo komma upp, då ett förslag kan antagas, som kan slutligen afgöras, sedan nya val till Andra Kammaren egt rum. Men jag befarar, att, om utskottets nu föreliggande förslag antages hvilande, den riksdag, som sammanträder efter de nya valen, icke skall kunna antaga detsamma, och då kommer ytterligare en riksdagsperiod att förgå, innan man kan få denna önskvärda förändring igenom. — Då jag för min del vill hafva en sådan förändring, så är det tydligt att jag också vill arbeta för densamma, och jag hoppas derför att konstitutionsutskottets ledamöter icke skola motsätta sig det af herr Ryding formulerade förslaget, som är enkelt och tydligt. Jag kan medge, att om man läser utskottets förslag med noggrann uppmärksamhet meningen deri möjligen kan redas, men det kan också förefalla som om meningen vore den att, när riksdagen sammanträder i januari och Konungen upplöser den riksdagen, samt då riksdagen derefter

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

endast skall anses såsom en fortsättning, det kunde ifrågasättas huru vida icke en sådan tolkning komme att göras, att arfvodet bestämdes att utgå med 1,200 kronor för båda sammanträdena.

Det kan tolkas på sådant sätt och äfven på andra, och att antaga ett så tvistigt förslag tror jag icke vara lämpligt. Genom herr Rydings förslag komme man deremot ifrån alla de obehag och tvister, som i framtiden kunna uppstå derom, huru vida riksdagen efter det upplösning egt rum skall vara att anse såsom ny eller fortsatt riksdag. Den som bevistade sista riksdagen har nog kännedom om hvilka obehagliga strider, som pågingo då, just på grund af tvister om tolkningen af den saken. Jag hemställer derför om bifall till herr Rydings förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Jag skall blott anhålla att få förena mig med hvad vice talmannen anförde och instämmer i herr Rydings förslag.

Herr Norén: Jag hade tänkt att man icke skulle komma åter till striden om »ny eller fortsatt riksdag» efter det beslut, som fattades af högsta domstolen och efter den arfvodesfördelning, som försiggick vid den så kallade majriksdagen. Det har heller icke funnits någon tanke hos oss i den vägen; utan vår mening var att förebygga de oegentligheter, som, enligt hvad herrarne sjelfva nogsamt känna till, förefunnos under majriksdagen. Men jag kan icke förstå att å motiveringen ligger så fasligt mycken vigt, att det är någonting att hålla på. Der står för öfrigt bland annat »för ledamot af Andra Kammaren vid riksdag, som sammanträder efter riksdags upplösning af Konungen i samband med förordnande om nya val. En sådan riksdag» o. s. v. Här stå ju orden på det sättet, att det är en särskildt fristående riksdag. Men i likhet med Ivar Månsson är jag gerna böjd för att stryka hela motiveringen. Det är i god afsigt som jag varit med om detta betänkande. Hvad dess motivering beträffar, så kan jag icke finna att den är vilseledande. Men då klämmen är god — motiveringen lemnar jag helt och hållet å sido — så anhåller jag om bifall till den af utskottet föreslagna redaktionsförändringen i sjelfva paragrafen.

Herr Husberg: Vi tyckas ju allesammans vara ense om sjelfva saken. Meningen är, att vid riksdag, som sammanträder efter det Konungen förordnat om nya val, ersättningen skall utgå såsom dagtraktamente. Det vore då skada, om det syfte, som kammaren vill vinna, skulle förfelas genom stridiga åsigter om sjelfva formuleringen. Väljer man uttrycket »riksdagssammanträde», så är detta fortsättningsteorien till favör. Väljer man uttrycket »riksdag» med den formulering, hvari samma ord förekommer uti herr Rydings förslag, har tvistefrågan ej heller blifvit bilagd, utan de motsatta sidan torde anse sig hafva dermed vunnit erkännande. Derföre skulle det naturligtvis vara önskligt, om man kunde ena sig om en sådan redaktion, som hvarken gåfve sig in på ena eller andra sidan, utan hölle sig neutral. Jag tror, att det

är möjligt att finna en sådan formulering och vill, i stället för de kursiverade orden »*samt under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val*» föreslå följande formulering: »*äfvensom när riksdagen sammanträdt på grund af Konungens förordnande om nya val*». Jag tror icke att man ur denna formulering kan leta ut något till stöd vare sig för den ena eller den andra åsigten, och får jag derför, herr talman, yrka bifall till detta formuleringsförslag.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Ljungman: Det synes mig, herr talman, som om man fäste allt för stor vigt vid den motivering, som förekommer i detta betänkande, och att man kunde dröja med att tala härom, tills frågan om »ny eller fortsatt riksdag» en gång komme under förnyadt afgörande. Här är det väl icke fråga om huru vida den riksdag, som sammanträder efter Konungens förordnande om nya val, är ny riksdag eller fortsatt. Icke heller är den striden afgjord dermed, att det i motiveringen till förevarande, derifrån alldeles skilda sak förekommer ett uttryck, som möjligen kan tydas till förmån för den s. k. »fortsättningsteorien». Vi kunna väl icke förhindra, att den striden upptages med samma hetta som vid sista riksdagen, äfven om vi nu antaga ett betänkande, hvars formulering kan synas vara den ena sidan till favör.

Icke kan jag finna att det ligger någon fara i att här begagna ordet »sammanträde». Då grundlagen sjelf använder samma ord i samma paragraf — ett stycke ofvanom den af utskottet föreslagna redigeringen — och då detta samma uttryck på flera andra ställen förekommer i våra grundlagar, t. ex. i § 109 regeringsformen och § 5 riksdagsordningen, så tror jag mycket väl att man kan godkänna den formulering, som utskottet föreslagit — ehuru jag villigt erkänner, att det förslag som framlades af herr Husberg var rätt förtjenstfullt, och jag tror att, om det varit framlagdt i konstitutionsutskottet, det möjligen kunnat, behöfligen förbättradt, användas af utskottet, då det är mindre tungt och dessutom något kortare affattadt än utskottets egen formulering. Men jag kan icke finna nödigt att utskottets betänkande remitteras tillbaka för den orsakens skull, när båda förslagen innehålla detsamma, och när icke något af förslagen innehåller något, som kan tydas vare sig till förmån för tolkningen »ny riksdag» eller blott samma riksdags »senare sammanträde». Jag yrkar derför bifall till konstitutionsutskottets betänkande.

Herr Widström: Jag skall i anledning af det utaf herr Husberg framlagda förslag be att få fästa uppmärksamheten på att det uttryck, som han begagnat, då det heter: »äfvensom när riksdag sammanträder på grund af Konungens förordnande om nya val» icke innefattar någon period, under hvilken arfvode skall beräknas, utan är endast en »terminus». Der står förut: »Hvarje ledamot af Andra Kammaren åtnjuter af statsmedel ersättning för resekostnad till och från riksdagen samt arfvode af ett tusen tvåhundra riksdaler för hvarje lagtima riksdag»; och der är det fråga om en

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

tidsperiod. I herr Husbergs förslag är ingen sådan utsatt. — För öfrigt vill jag endast fästa uppmärksamheten på att antagandet af herr Husbergs förslag naturligtvis betyder detsamma som att frågan är förfallen.

Herr Danielson: Jag har verkligen något förundrat mig öfver, att herrarne kunna egna denna fråga så stor uppmärksamhet. För mig förefaller den temligen obetydlig. I den af utskottet föreslagna formulering af paragrafen kan jag verkligen icke läsa mig till någon otydlighet, så att det vore skäl att deri göra någon ändring, utan kan man godt nöja sig med konstitutionsutskottets förslag. Ett ytterligare skäl till detta finner jag i den omständigheten, att Första Kammaren redan tagit utskottets formulering, och den framstående man, som skrifvit den nya riksdagsordningen, derstädes yttrade sig för bifall till utskottets förslag. Det är väl för öfrigt omöjligt att tänka sig, att denna kammare skulle kunna på rak arm antaga ett beslut, som framkastas under öfverläggningen, huru väl skrifvet det än må förefalla. Vill man icke nöja sig med utskottets förslag, är det väl icke värdt att antaga något annat. Utskottets förslag kan icke missförstås, äfven om det icke är synnerligen välskrifvet, ty nog är det så tydligt, att hvar och en kan begripa meningen. Och fäster man sig vid att uttrycket »riksdagssammanträde» blifvit valdt i stället för »riksdag», så bör man observera, att detta uttryck står upprepadt ett par rader ofvanför i samma paragraf och dessutom förekommer på flera ställen i riksdagsordningen, och icke bör man söka jaga upp något, som står bakom denna lilla fråga. Icke kan det vara skäl för herrarne att söka forcera upp den gamla striden om fortsatt eller ny riksdag, och derför tycker jag, i all enkelhet, att vi böra bifalla hvad utskottet föreslagit.

Herr Carl Ifvarsson: Jag vill icke så mycket fästa mig vid ordet »riksdagssammanträde» i annat hänseende; men med begagnandet af det ordet kan det blifva fråga, om det icke finnes någon tvetydighet i utskottets förslag, som kan föranleda till förvecklingar, som blifva värre än de som förut egt rum. Begagnar man det ordet, kan det nemligen lätt komma derhän, att, med anledning af hvad de efterföljande orden i paragrafen innehålla om att arfvodet icke får öfverstiga 1,200 kr., denna föreskrift må hända kunde komma att tillämpas för båda sammanträdena, som om de tillsammans utgjorde en riksdag i fråga om arfvodets fördelning. Om man tolkade grundlagen så, skulle det kunna komma att taga sig bra underligt ut. Det kan t. ex. hända, att det första sammanträdet varade tre månader och 29 dagar, och då utginge hela arfvodet på 10 kr. när. Sedan blef riksdagen upplöst och ett nytt sammanträde började. Den nye riksdagsmannen skulle då också ha 10 kr. per dag, men då hela arfvodesbeloppet icke finge öfverstiga 1,200 kr. för båda sammanträdena, hade man att först räkna ifrån hvad hans företrädare fått, och följaktligen skulle den siste representanten icke få mer än 10 kr. för hela tiden, ehuru han

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

kunde få komma att gå här fyra månader äfven han. Det kan ganska lätt gå derhän, om man tolkar lagen på det sättet. Man har hänvisat till motiven, men sedan ett par af konstitutionsutskottets ledamöter släppt efter motiven, står det icke mycket qvar, som skulle kunna reda frågan i en framtid. Ur denna synpunkt tror jag det vara skäl antaga en redaktionsförändring. De förslag, som framstälts af herrar Ryding och Husberg, äro desamma i sak, men jag tycker bättre om den förres, emedan det är bättre formuleradt. Vill man verkligen komma till en lösning efter tre år, tror jag det är nödvändigt att taga detta förslag, ty blir icke konstitutionsutskottets förslag nu ändradt, är det ganska sannolikt, att det då faller, och då är frågan icke löst. I afseende på den invändning att frågan nu skulle kunna falla, derför att möjligen båda kamrarne icke fattade samstämmande beslut, så bör man besinna, att det icke vore så stor olycka, ty frågan kan upptagas nästa år, då det skall afgöras först om tre år. Men i annat fall har man icke mycken förhoppning att på den vägen komma dit man vill. Jag tror det vara lyckligt att få saken på det klara en gång och på ett sätt, som icke medför några tvetydigheter. Jag hemställer derför om bifall till herr Rydings förslag, som jag tror vara det lämpligaste.

Herr Husberg: Herr Widström har anmärkt mot det af mig framstälda förslag till formulering, att detsamma icke skulle stämma öfverens med det sätt, hvarpå den nu ifrågavarande grundlagsparagrafen är i öfrigt affattad. Han har i sådant afseende framhållit, att min formulering hänför sig till en viss tidpunkt, ett visst tids*moment*, medan deremot paragrafen, genom att närmast förut tala om urtima riksdag, afser viss tids*period*. Häremot vill jag emellertid påpeka, att en oegentlighet af detta slag redan förefinnes i paragrafen, sådan den nu lyder. Ty paragrafen talar visserligen om urtima riksdag, alltså om en viss tidslängd, men begagnar det oaktadt närmast förut uttrycket: när Konungen upplöser riksdag etc., alltså ett uttryck som åsyftar en viss tidpunkt. Således om det anmärkta skulle innefatta en oegentlighet, så är paragrafens formulering redan i dess nuvarande skick i lika mån oegentlig.

Herr Herslow: Jag skall tillåta mig anhålla, att *detta* får vara *detta*, att denna lilla fråga måtte få förblifva en liten fråga, och att man icke — såsom herr Danielson förebrådde andra, men som utskottet snarare sjelf får taga åt sig — söker forcera fram en stor fråga vid sidan af eller inuti denna lilla, en fråga som alls icke nu hör hit. Jag skulle kanske vara mest benägen att taga herr Husbergs förslag, men, sådant det föreligger, förefaller det mig, som om detsamma skulle behöfva en liten redaktionsförändring, hvarigenom det kunde blifva ännu mer neutralt. Ty hvad jag framför allt här håller på är, att vi icke i någon rigtning försöka att göra en grundlagstolkning i *ett* ämne, då vi tala och besluta om ett annat. Ur praktisk synpunkt håller jag dock före, att vi göra klo-

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

kast i att taga herr Rydings förslag. Ty taga vi det, föreställer jag mig, att utskottet skall såsom sammanjemkningsförslag mellan båda kamrarnes beslut komma fram med ett förslag, som ligger mycket nära hr Husbergs, t. ex. blott med den ändringen, att i stället för »riksdagen» sättes in: »riksdag» — »när *riksdag* sammanträder». Alltså: då jag anser högst olämpligt och origtigt, om vi här af utskottet läte oss dragas in i en labyrint af så vidtomfattande och kinkiga stridsfrågor, som här öppnar sig, oaktadt vi icke nu äro kallade att afgöra något annat än en liten fråga, om hvilken vi alla äro öfverens, hemställer jag att vi nu må taga hr Rydings förslag för att derigenom från utskottet få fram ett medlingsförslag, som lemnar denna serie af stridsfrågor fullständigt utanför den punkt, som nu skall afgöras. Jag yrkar således bifall till herr Rydings förslag.

Herr Ljungman: Med anledning af hvad några talare yttrat om att det förevarande förslaget från konstitutionsutskottet skulle vara otydligt och missledande, så att föreskriften om att arfvodet icke finge öfverstiga 1,200 kronor skulle hunna tydas såsom afseende *båda* »sammanträdena» eller »riksdagarne» under ett och samma år, sedan riksdag blifvit upplöst och Konungen förordnat om nya val till Andra Kammaren, vill jag anmärka, att förslaget är icke allenast fullt tydligt, utan en sådan misstydning är rent af orimlig. Men äfven om man gjorde ett tillägg till grundlagen af det innehåll, att ett sådant »senare riksdagssammanträde» under samma år skulle betraktas såsom alldeles »ny riksdag», skulle det föreslagna tillägget icke kunna sålunda tolkas. Vanliga sättet, när man vill slå i hjel ett lagförslag, är att påstå att det är otydligt och missledande. Man använde det sättet under majriksdagen för att förstöra en föreslagen fullt tydlig ändring af § 13 riksdagsordningen och man försöker det äfven nu. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till konstitutionsutskottets i allo fullt tydliga förslag.

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: Det kan icke förnekas, att Herr Ljungman är en styf grundlagstolkare, såsom gammal konstitutionsutskotts-ledamot, och det är mycket möjligt, att han kan tolka förslaget så, att det för honom blir fullt tydligt. Men vi hafva hört åtskilliga andra ledamöter i kammaren, som väl äfven kunna tillerkännas vitsord vid förslagets tolkning, som ej kunna få samma mening deraf som herr Ljungman, och för min del får jag säga, att man måste läsa det med mycket stor uppmärksamhet, och det går knappast ändå att komma till en klar tolkning af förslaget. Detta medgifva ju konstitutionsutskottets ledamöter sjelfva, som yttrat sig i frågan. Jag begärde ordet för att säga, att jag icke har något emot herr Husbergs förslag, som jag finner tilltalande och som skulle mycket lätt kunna tjena som sammanjemkningsförslag, då det är tillmötesgående emot de olika meningarna. Men, såsom i synnerhet herr Herslow påpekat, tror jag vi böra taga herr Rydings förslag, så att konstitutionsutskottet kan hafva något sammanjemkningsförslag, och det bör icke vara den ringaste svårighet

för utskottet att vid en sammanjemkning taga det af herr Husberg framstälda förslaget.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Herr Danielson: Jag har fått herr Rydings förslag ordagrant aftecknadt, men jag kan sannerligen icke se, att deri ligger ett enda grand större tydlighet. Det innehåller ju intet annat än hvad som står i utskottets förslag, ehuru detta senare har några flera ord. Utskottet säger: »under riksdagssammanträde, som följer efter riksdags upplösning på grund af Konungens förordnande om nya val», och herr Ryding säger: »samt under riksdag, som på grund af Konungens förordnande om nya val sammanträder.» Det är ju precis samma sak. Meningen är densamma, fastän några ord blifvit omflyttade. Vill icke kammaren bifalla utskottets förslag, anser jag det klokast af afslå alltsammans, så väl det ena som det andra förslaget, och se tiden an till nästa riksdag, ty det är ju ingen bråska. Jag tycker ändå att man gerna kan taga utskottets förslag.

Herr Widström: Jag anhåller att endast får erinra, att det nog är meningen, då man läser en grundlagsparagraf, att man skall läsa den med uppmärksamhet. Och om man det gör, så skall man få klart för sig hvad utskottets förslag innebär. Tillika torde få nämnas, att i konstitutionsutskottet är äfven en ledamot af riksgäldskontoret, herr Samzelius, hvilken, då frågan om huru vida det kunde anses ligga någon tvetydighet i förslaget rörande arfvodenas beräknande diskuterades inom utskottet, ansåg saken vara alldeles tydlig och klar.

Herr Andersson i Nöbbelöf: Den siste talaren fann sig föranlåten att erinra derom, att då man läste en grundlagsparagraf man måste läsa den med uppmärksamhet. Det är visst sant, men grundlagsparagraferna skola också *skrifvas* så, att de kunna tydas ordagrant. När konstitutionsutskottets ledamöter sjelfva erkänna, att motiveringen icke är rigtig — och i fråga om tydningen af grundlags- och civillagsparagrafer går man ju, då någon tvetydighet uppstår i de flesta fall tillbaka till motiveringen för att deraf inhemta hur lagstiftarne tänkt sig saken — synes det mig vara olämpligt att taga ett förslag, som icke kan i någon mån sammanjemka meningarna.

Jag tror derför, att det är mycket bättre att frågan nu förfaller, ty derigenom slippa vi att tvista om denna sak, som synes vara af så tvetydig beskaffenhet. Det är bättre att behålla den föreskrift, som nu finnes, då så god tid dertill erbjudes att i dess ställe föreslå något annat, som mer kan tilltala kammaren än det nu framlagda förslaget.

Herr Billing: Då jag hör denna diskussion och de motsatta meningar, som derunder söka göra sig gällande, kommer jag för min del till ett annat slut än någon af de föregående talarne, eller

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

till ett slut, som herr Danielson i sitt anförande antydde såsom något bättre, ifall man ej ville godkänna utskottets förslag.

Det förefaller mig på grund af hvad under diskussionen yttrats uppenbart, att man å ena sidan, eller der man anser den riksdag, som efter riksdags upplösning och anstälda nya val sammanträder såsom en *fortsättning* af den upplösta riksdagen, är lika mycket rädd för ordet riksdag, som man å andra sidan, eller der man anser den efter upplösningen och anstälda nya val sammanträdande riksdagen såsom en ny och, om jag så må säga, sjelfständig riksdag, fruktar ordet riksdagssammanträde. Men hvilken åsigt som denna afton än komme att vinna majoritetens bifall, skulle det lätt kunna inträffa, att, när frågan skall slutligen afgöras, en motsatt åsigt komme att göra sig gällande och såmedest föranleda, att, till följd af det förhatliga ordet riksdag eller riksdags sammanträde befintlighet i förslaget, detsamma kommer att förkastas, och så skulle man kanske åter få se det som man velat förekomma, eller att man får 2 månaders eller 6 veckors samvaro tager betaldt såsom för en riksdag, hvilken räckt under fyra månader eller derutöfver. Derför yrkar jag afslag på så väl utskottets som de under diskussionen framstälda förslag, och med ett afslag lär väl icke någon skada uppstå, ty vi hafva ju god tid att vänta; och jag hoppas, att vi till nästa riksdag skola kunna få ett förslag, som kan tillfredsställa alla.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: dels bifall till utskottets hemställan oförändrad, dels bifall till hvart och ett af de utaf herr Ryding och herr Husberg framstälda särskilda ändringsförslag, dels ärendets återremitterande till utskottet och dels slutligen afslag å samtliga framstälda förslag till ändring af ifrågavarande grundlagsparagraf. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes. I anledning häraf och för bestämmande af kontrapropositionen upptog herr talmannen ånyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Rydings förslag nu förklarades hafva de flesta rösterna för sig. Men jemväl i fråga om kontraproposition äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontrapropositionen i denna votering antagits yrkandet om afslag, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som till kontraproposition i hufvudvoteringen antager det af herr Ryding framstälda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit yrkandet om afslag å konstitutionsutskottets förevarande förslag.

Om ändring i § 23 riksdagsordningen. (Forts.)

Den omröstning, som anställdes enligt denna voteringsproposition, utföll med 81 ja och 106 nej, hvadan omröstningspropositionen för hufvudvoteringen erhöll följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren till hvilande i grundlagsenlig ordning antager det af konstitutionsutskottet i dess utlåtande n:o 7 framstälda förslag till förändrad lydelse af § 23 i riksdagsordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

vinner Nej, är utskottets omförmälda förslag af kammaren afslaget.

I denna senare votering röstade 86 ledamöter ja men 98 nej; och hade kammaren alltså beslutat i enlighet med nej-propositionens innehåll.

§ 7.

Föredrogos, hvart efter annat, och biföllos statsutskottets nedannämnda utlåtanden:

n:o 39, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället $^1/_8$ mantal Kärda Klockaregård n:o 3 i Jönköpings län;

n:o 40, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Brunna i Torstuna socken af Vestmanlands län;

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afsöndring af jord från indragna militiebostället Ljung i Göteborgs och Bohus län; och

n:o 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående byte af mark emellan Karlbergs kungsgård och Stockholms stad.

§ 8.

Likaledes bifölls sammansatta stats- och bankoutskottets härefter föredragna utlåtande n:o 4, med anledning af väckt motion om ändring af gällande förordningar rörande en allmän hypoteksbank för riket samt de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och verksamhet.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

statsutskottets utlåtanden:

n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående aflöningsstat för tjenstepersonalen vid folkskolelärarnes pensionsinrättning m. m.;

n:o 50, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om beredande af tryggad besittningsrätt åt innehafvare af vissa å kronans utarrenderade egendomar befintliga lägenheter;

n:o 51, angående statsbidrag för ny reglering af Luleå stad i följd af den år 1887 staden öfvergångna brand;

n:o 52, i anledning af Kongl. Maj:ts propositioner angående anslag till inrättande af en tvångsarbetsanstalt vid Svartsjö samt angående vissa vilkor för Svartsjö slottsbyggnads jemte åtskilliga andra lägenheters upplåtande för nämnda ändamål;

n:o 53, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående fortsättande under år 1889 af arbetena på nya kasernetablissementet för svea lifgarde och andra lifgardet, m. m.; och

n:o 54, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i fråga om eftergift å 1887 års arrende för en del kronoegendomar samt om befrielse från utgifvande till kronan af vissa s. k. skilnadsarrenden, äfvensom inom riksdagen väckta förslag i dithörande ämnen;

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 203, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 15) i anledning af väckta motioner i syfte att bereda skydd åt statens postverk mot intrång i afseende å befordran af slutna bref samt af brefkort; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7 (i samlingen n:o 32), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om uppskof i vissa fall med tillämpning af kongl. förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vigt.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag angående kammarens i dagens sammanträde fattade beslut.

§ 11.

Herr *O. A. Brodin* aflemnade en motion, n:o 187, om restitution i vissa fall af tull å materialier och inventarier för i Sverige byggda fartyg.

Denna motion begärdes på bordet och bordlades.

§ 12.

På derom af herr talmannen gjord hemställan beslöt kammaren, att bevillningsutskottets betänkande n:o 11, i anledning af kamrarnes dels skiljaktiga beslut rörande 78:de punkten af utskottets betänkande n:o 8 angående ännu oafgjorda delar af tullbevillningen, dels återremiss i vissa delar af samma betänkande, samt statsutskottets utlåtanden n:o 47, i anledning af kamrarnes olika beslut i vissa till regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudtitel hörande frågor, och n:o 48, med förslag till voteringspropositioner i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens nionde hufvudtitel, skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde i nu nämnd ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 10 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.